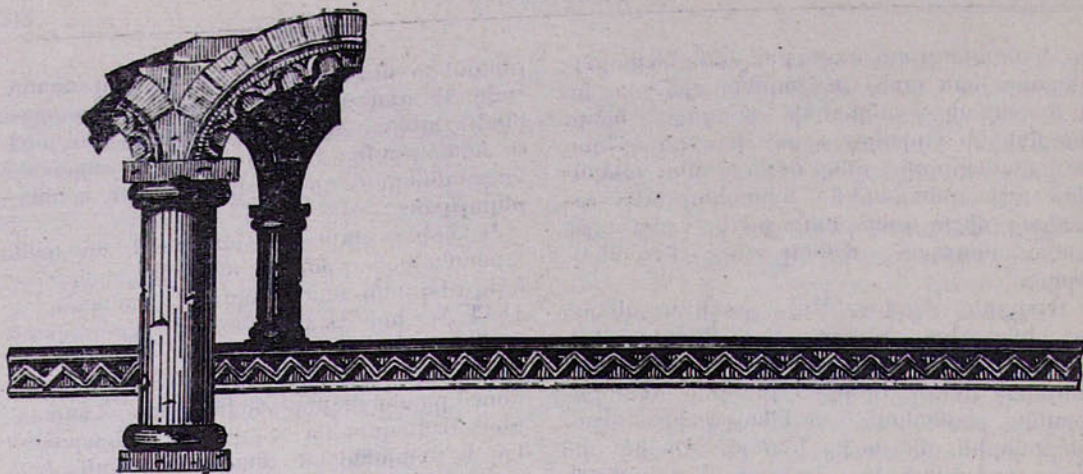

Հ. Մ. ԲԱՐԹԻԿՅԱՆ

ՄԱՄԻԿՈՆՅԱՆ (°) ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄ ՆՈՐԱՎԿԱՅԻ (+902—903 թթ.) ԲՅՈՒՋԱՆԴԱԿԱՆ ՎԱՐԲԸ*

6. Ահա այսպիսիք էին երանուհու սխրանքները, ազդ հրաշալի կնոջ ստավելությունները, որոնց ունկնդիրները կամ ակամատեսները ապշում էին, իսկ Աստված՝ փառավորվում: Երբ նրա երկրորդ որդին էլ վախճանվեց, նա դժբախտությունը ուրախությամբ տարավ: Ծառ չանցած նա դարձյալ հղիացավ ու երկվորյակներ աշխարհ բերեց: Նրանց հետ հենց ծնվելու պահին հրաշք կատարվեց. երկվորյակներից ստաջինը, որ Վահագն կոչվեց, աջ ուսից մինչև ձախ կողը երկարող գոտու մեծ մի բան ուներ, իսկ նրանից հետո ծնվածը, նա Ստեփանոս կոչվեց, գլխից մինչև մեջքը երկարող գոտի: [Երեխաների] հայրն ու մայրը այդ բանի մեջ ինչ-որ իմաստ տեսան և զարմացած մտածում էին, դա ի՞նչ է արդյոք նշանակում: Մայրը նախագուշակեց, որ նրանցից մեկը զինվորական կդառնա, իսկ մյուսը՝ վաճառական: Հայրն ասաց, թե ինքն էլ է ուզում առաջինին զինվորության տալ, իսկ մյուսին՝ քերականի, որպեսզի լավ ուսում ստանա և ծառայության մտնի արքունիք: Երանուհին ասաց. «Ինչպես որ Աստված է կամենում, թող այդպես էլ լինի, ես նրանց երկուսի ինչ դառնալը չեմ տես-

նելու, քանզի գիտեմ, որ հետանալու եմ [այս աշխարհից] նախքան այդ բանի իրականանալը»: Թե ինչպես նրա գուշակությունն իրականացավ և երեխաներից մեկը զինվորական դարձավ, մյուսը՝ վաճառական, ստորև կաավի:

7. Նա այդպես էր կենցաղավարում և այդպես փառաբանվում բոլորի կողմից, բայց նախապես Հորին, ապա Պետրոսին փորձողը, մեզ կրկնակոխ հետևող և կյանքի ընթացքի վերջին հայողը²⁰, պետք եղածի պես փորձության է ենթարկում նաև երանուհուն, կամենում նրա աստվածահաճո՝ կենցաղավարության ոտք գցել, շրջել նրա ընթացքը, խոչընդոտել նրա ուղիղ ճանապարհը: Նա կամաց մեջ ամենաքաբեկաշունին այնպիսի փորձության է ենթարկում, որով նա վախճանվում է և հանդերձյալ աշխարհը գնում: Սակայն տեսեք փորձողի չարագործությունը ու սարսափելիությունը, այն բանին, թե ինչպես է նա ամենամեծ ու ամենամեծ փորձության ոչ թե սկզբում, այլ վերջում ենթարկում: Նրա արվեստն ու վարպետությունն էլ հենց դրանում է կայանում, որ ամենադժգույն ու զորով փորձությունները նա պահում է ամենավերջին, ամեն տեսակի մեքենայություններով դրանք առաջ քաշում, որպեսզի երբ նախապես գործի դրած ստորանքները ապարդյուն մնան, վրա բերելով ա-

* Գործնական «Էջմիածին» ամսագրի 1975 թվականի № ԺԲ-ից:

մեծամեծելը, ընկնի ու պարտության մատնի: Ահա այդպիսին է [բանասերուն] և նա երբեք չի հրաժարվի իր անգագործությունից: Բայց Տեքը զորությանց գիտե յուրայիններին և Քնարավորություն է տալիս նրանց կոխել ի վերա անենայն զորությանց թշնամու, նա [Մարիամին] ուղղեց նրանց մանապարհով, որով նրանք իր զորությամբ ուժ են ստացել: Եվ զարմանալին այն է, որ փառիկասուն կանայք անգամ հաղթում են պարծենկոտին: Այս իսկական աղավթին, որ ամբողջությամբ [սուրբ] հոգով էր ընթանում և որով նա խոսափում էր բանասերկուի որոգայքներից, փորձության զոհ չդարձավ: Այդ [փորձությունը] ծանրագույն զըրպարտությունն էր, որ անգամ տղամարդկանց է խեղճացնում, ըստ առակի, զրպարտություն, որին անգամ բազմաշարքար Հորը չկարողացավ դիմանալ, թեև զրպարտությունը մեծամատիպ չէր: Ովքեր էին զրպարտությունը հորինողները: Ոչ այլ ոք, բան Մարիամի ամուսնու եղբայրները՝ Հելենե և Ալեքսիոս էր նրանց անունները, հենց նրանք են, որ զրպարտում են անբիծին իր ամուսնու առաջ (ինչպես, պատմում են, եգիպտոսիհն Հովսեփին)²¹, իրեն թե նա դատարկում է տունը և հարսերովում ծառա Դեմետրիոսի հետ: Ամուսինը լսեց զրպարտությունը, այն հիմնալոր համարեց և այլևս չէր ուզում հաշտվել կնոջ հետ: Նա առանձնակի կանչելով կնոջ, ասաց. «Քո մասին լավ բաներ չեմ լսում, ով կինն: Նրա հարցին, թե ի՞նչ են ասում, և ումի՞ց է նա այդ բանը լսել, նա պատասխանեց. «Եղբայրներն ասացին, և խոսքը տունը դատարկելու մասին է, և, որ ամենասարսափելին է, ծառա Դեմետրիոսի հետ քո անառակությանը»: Ամենամեծը, լսելով այդ ամենախայտառակ խոսքը, խոր ու ցավագին հառաչեց, աչքերը արցունքներով լցվեցին, և նա ասաց. «Ավա՜ղ, մարդկանց մոտից վերացել է վատամիտությունը, եթե ի՞նչ այսօր ներկայացված մեղադրանքների՝ իմ հերքելուն հավատ ընծայվեք, դու բանի տեղ չէիր դնի ինձ ներկայացված երկու զրպարտություններն էլ, և ինձ երկուսից էլ անմասն կհամարեիր: Ես չգիտեմ, ինչո՞ւ համար հորինվեցին այս բոլորը: Ես քեզանից բացի այլ տղամարդ չեմ ճանաչել, ո՞վ ամենաբաղդը ամուսին, որի հետ ես օրհնավոր կարգով ամուսնացել եմ, որին տրվել եմ իմ մոր կողմից և որին միայն գիտեմ: Ես հաճույքով կհրաժարվեի քեզանից էլ, եթե դա հնարավոր լիներ և աստվածային օրհնաբը թույլ տար: Բայց այժմ ես գիտեմ, որ իմ մարմնի տերը չեմ, դու ես իմ զլուխը²²: Ես այդ կարող եմ ստել իմ պաշտպանության համար այդ զարհուրելի զրպարտությունից և վկա եմ կանչում ամենատես աչքը՝ ես չեմ խաչատառակել ինձ և չեմ անկատուիլ քո մահին: Զրպարտիչների այն մեղադրանքին, թե ես ցիրուցան եմ անում տան ունեցվածքը, թող ասեն, ի՞նչն եմ վատում, որտե՞ղ և ո՞ւմ համար: Եթե նրանք ինձ մեղադրեն, թե շուրջ եմ, պնդանք կամ էլ հիմարությունից եմ ամեն ինչ ցարքոցիվ անում և այդ բանի վերա-

բերյալ հավաստի ու արժանահավատ ապացույցներ ներկայացնեն, պատժի՛ր ինձ: Ես կառանամ սուրբ և իսկական փոխհատուցումը [սեղ] դատաստանի օրը²³: Իսկ եթե ես սրբերի պես եմ վարվում՝ սնում սովյալներին և սփոփում աղքատներին, ապա դրանով ես մեր հասարակաց՝ իմ և քո փրկության մասին եմ հոգում, քանզի մեր կյանքն էլ է հասարակաց: Արդ, դրանք ցարքոցիվ անելով վնաս եմ տալիս, թե օգուտ: Զէ՛ որ սերմը մեծ բերք կտա»:

8. Նիկեիորը պատասխանեց. «Ես չեմ արգելում կարոտյալներին օգնել: Դու գիտես, ես երբևիցե չեմ հակառակվել քո այդ մախանձախնդրության: Բայց դեմ եմ չափից շատ շուրջ ու մեծահոգի լինելուն, քանզի ուրիշների կարիքները աղապես շուրջ հոգալով մեջ ինքներս ենք կատարյալ աղքատության մեջ ընկնելու»: Նա այդպես ասաց և խոսակցության վերջ տվեց, ավելի զրպարտողներին հավատ ընծայելով, քան կնոջ: Այդ օրվանից սկսած նա պահակներ կանգնեցրեց երանուհու սենյակում և սկսեց ուշադիր հետևել նրան: Նրան ապաստարկող ամենամտերիմ աղախուն նա հրամայեց իր մոտ կանչեն: Երբ նա ներկայացավ, ճակատը խոժոնցնելով ծուռ-ծուռ մայեց նրան ու կոպիտ ձայնով, վայրենի հայացքով ու խոսքով հարց էր տալիս տիրուհու մասին, ապառնում ապանել, եթե իրեն չհայտնի նրան զայցալողեցողի մասին: Նա թեև ճակատագրի բերմամբ աղախին էր, բայց ստրկամիտ չէր, նա ազատ հոգի ուներ, վախից չդաժնանեց ճշմարտության, սպառնալիքից չերկուղեց և տիրուհու դեմ ստապատիր խոսքեր չասաց, այլ տիրոջ դիմեց անկեղծ ու շիտակ: Նա ասաց. «Տեք իմ, այսօր իմ կյանքն ու մահը քո ձեռքում է, և եմթալա եմ կրելու ինչ որ դու կամենաս: Ես տիրուհու վերաբերյալ ոչ մի վատ բան չգիտեմ, ոչ էլ ուրիշից եմ լսել: [Նիկեիորը] դրա վրա զայրացած, հրամայեց գետին տապալված աղախնուն աստիկ գանահարել և երբ նրանից այլ բան չիմացավ, թույլ տվեց նրան վերադառնալ [իր տեղը]: Այդ բոլորին ականատես եղած երանուհին իմացավ, որ աստաման է իր դեմ մղեցնել, մարդ ուղարկեց միանձնուհիների և վանականների մոտ, որոնց նա օժանդակություն էր ցուցաբերում, և հայտնելով իր գլխին եկածի մասին, Աստծո սիրովն պաղատում էր իր համար աղոթեն, իսկ ինքը, փորձության դեմ զինվելով, արտասովալից աղոթքով ու պաղատանքով, դիմում էր փրկելու կարողություն ունեցողին. «Աստուած, յօզնել ինձ հայեա, Տեք, ընկերել ինձ փութա»²⁴: Նա աղոթում էր նաև զրպարտիչների համար՝ պաղատելով նրեղ նրանց մեղքը: Նրա դեմ մի զրպարտիչ էլ բուսավ, Դրուսոս էր նրա անունը, որին այդ թեթևամիտ մարդը, որ դատարկ անոթների պես ուշադրությամբ տարուբերվում էր, իր տան վերակացու էր նշանակել: Նա [Դրուսոսին] իր կնոջ հսկիչ նշանակել, կարգադրելով ուշադիր հսկել նրան, նրա հետ նաև աղախիներին մեկին, որին վստահեց զանձարկը, հրամայելով ամեն կերպ վշտացնել իրանումուն,

ինչ որ ցանկանա, ինչ որ խնդրի՝ չտալ: Այս տխուր բաների վրա մարմնական հիվանդությունն էլ բարդվեց, վրա եկավ նաև սոսմոքսի ընկերոջ հիվանդությունը, որից նա շատ և անվերջ տառապում էր, ցավեր ունենում ու զարշաճը զգում: Նա տանջվում էր սոսմոքսի ցավերից, երբ հասավ նաև մյուս աշխարհը գնալու ժամանակը: Այդ միջոցին այսպիսի մի բան էլ պատահեց:

9. Հասավ Բարեկենդանի կիրակին, երբ քրիստոնյաներս նախապատրաստվում ենք սուրբ քառասնից [պահքից]: Բայց այդ անգույթ մարդը այդ օրն անգամ չուզեց կնոջ հետ սեղան նստել, այլ կերտվում էր անում առանձնացած՝ եղբայրների և մյուս հարազատների հետ: Այդ բանը տխրեցրեց երանուհուն և նա, դիմելով ներկա եղող կանանց, ասաց. «Ահա եկան պահքի օրերը, որոնց ժամանակ ապաշխարությանը մենք մաքրում ենք մեզ գործած մեղքերից: Այդ, ինչպե՞ս [Աստծո կողմից] ընդունելի կլինի պահքն ու աղոթքը իմ ամուսնու, որ շարունակում է այդպես անհաշտ ոխ պահել և անհիմն թշնամությունը՝ անվերաց: Վա՛յ քեզ, նեճո ու դրոժան աստուծա, մեր փրկության թշնամի և Աստծուն օտար: Քո՛ւ արտերը կարծրացնողդ գործըն է դա»: Այդ խոսքը հասավ մի չարխնդի ափսոսանքին, որ շտապեց Նիկեիոսին պատմել, բայց ոչ իր լաճը, այլ այն, ինչ գիտեր, որ կզրգոի նրա բարկությունը և կրորբոքի այն: Նա ասաց. «Քո կինը քեզ քրիստոնյա էլ չի համարում, գտնում է, որ դու [փրկության] բարի հույսեր էլ չունես, քանզի չես հաշտվում իր հետ, նա պարզապես քեզ աստամա է անվանում՝ ի սկզբանե անտի մարդասպան և Աստծուն հակառակ»: Լսելով դա, նա թեև զայրացավ, բայց այդ օրն իրեն զսպեց, քաշվելով ներկաներից, որոնք մեղմում էին նրա զայրույթը: Բայց հաջորդ օրվա լուսարացին, մի խարազան տանելով, նա մտավ նրա սենյակը և հայացք գցելով [Աստվածնոր պատկերի առջևի ճրագը վառած էր, նա ցրել էր սենյակի մթությունը և ներսում եղած ամեն ինչ տեսանելի էր], տեսավ երանուհուն մահճակալի վրա պառկած՝ մի մանուկ գրկին: Բռնելով նրա մազերից նա քարշ տվեց նրան ու ամողորմ կերպով ծնեց, միմչև որ մոտիկ գտնվող երեխաներից մեկը վազեց, դրսի մարդկանց հայտնեց, որոնք ներս մտնելով, հագիվ նրա ձեռքից պոկեցին նրան:

10. Ամուսնու ձեռքից պրծնելով նա շտապեց գնալ տան մի տեղ, բայց ոտքը սայթաքեց և գետին ընկնելով, գլուխը վիրավորեց: Նրա գլխին երեք փորձանք եկավ. հիվանդությունը, վիշտը և ստացած վերքը, որի պատճառով ջերմությունը աստիկ բարձրացավ և նա իրեն անկողին նետեց: Տալը օր անց, երբ հիվանդությունը սաստկացավ, նա հայտնեց ամուսնուն. «Եթե ուզում ես ինձ՝ թըշվախս դեռ կենդանի տեսնել, տե՛ր իմ, եկ, տեսնենք իրար»: Երբ նա եկավ, ասաց. «Ահա ես հեռանում եմ [այս աշխարհից], Տերը երազում այդ բանը հայտնեց, ինձ ուղարկելով երկու երեխանե-

րին, որպեսզի յուրաքանչյուրը [իմ] ձեռքից բռնած տանեն կանչող թագավորին»: Նա լսելով դա, սկսեց ողբալ, իսկ կինը վերստին դիմեց նրան ու ասաց. «Ահա, ինչպես որ կամեցավ, այս հիվանդությանը եմ ես գնում, հեռանում հասարակաց Տիրոջ մոտ: Դու ինձ չէիր հավատում, բայց գեթ հիմա ընդունիր ճշմարտությանը առված իմ խոսքերը: Դու լավ չարեցիր հավատ ընծայելով ինձ գրպարտողներին ու ակամջ կախելով պատիր խոսքերին: Վկա՞ս Տերն է, որի ձեռքերին եմ հանձնում իմ հոգին: Ես անտեղյակ եմ այդ նեճո գրպարտության և դու ինձնից պահանջեցիր ասել այն, ինչ ես չգիտեի: Հանիր քո արտից վատ կասկածը և ուրախ լըր ու ապրիր զավակների հետ»: Այդպես ասելով, նա իր ուսերի վրայից հանեց քղամիդը, կանչեց տնեցիներից մեկին ու կարգադրեց ծախի այն և ստացածը պարտքի դիմաց տա պարտատերերին, նշելով նրանց անուններն ու պարտքի չափը: Ամուսինն ասաց. «Քղամիդը թող երեխաներին, ինչ վերաբերում է պարտքին, ես կհատուցեմ պարտատերերին»: Եվ տեղում տեղը նա այդ բանն արեց: Երբ նրա մոտալուտ մահվան մասին իմացան և քաղաքի երեւելի կանայք, բոլորը նրա մոտ եկան: Տեսնելով նրան, նա ողջագուրվեց և փոքրին խոսակցելով նրանց հետ, վերջում ասաց. «Ահա, բացվում է երկինքը, ես անճառելի լույս եմ տեսնում ու ճոճվող պալա»: Այդ խոսքերի վրա էլ նա հեռացավ:

11. Սկսվեց մեծ լաց ու կոծ՝ ամուսնու և կանանց կողմից: Երբ ողբը դադարեց, պատրաստեցին թաղման լողանքը, բայց նախքան երանուհուն [լողացնելը] նրա մարմնից քաղցր քորմունք բարձրացավ ու ողողեց տեղը, այն աստիճան, որ այդ տեղ հավաքված կանայք ապուշ կտրեցին ու վախճանվածին անոթ ընտրության անվանեցին²⁵: Երբ լողացրին և ընդունված կարգի համաձայն թաղման հանդերձների պահանջը եկավ, ահա այստեղ է, որ ամուսինը համոզվեց իր կնոջ անհատնում ողորմածությանը: Նա իր համար վերջին շապիկն էր թողել: Ամուսնու մոտ մի աղախին եկավ, անունը Մարինա, և ասաց, որ երանուհու հետ թաղելու համար չկա ոչ մի շապիկ կամ շոր: Երբ [ամուսինը] զարմացած հարցրեց, թե ի՞նչ եղան այդքան շորերը, որտե՞ղ են դրանք գործածվել, աղախինն արտասվալից ասաց. «Ջարմանում ես, տեղ իմ, և ապշում, որ իմ տիրուհին այս շորից բացի, որը հագցրինք նրան լողացնելուց հետո, ուրիշը չունի: Այդ մարդասեր հոգին չէր կարող տեսնել որևէ մեկի և չհոգալ նրա մասին, տեսնել մի աղքատի և չօգնել նրան: Ահա նրանց վրա է նա իր բազում [հանդերձները] ծախան: Դու, որ շոր ու շապիկ մասին ես հետաքրքրվում, ինչո՞ւ չես հարցնում ավելի թանկագին բաների մասին, ոսկու, արծաթի և այլ զանձերի, որոնք ինչքան էլ փութաջան փնտրես, չես գտնի: Այդ բոլորն էլ չխուսափեցին նրա աջից, բան չկա, որ նա աղքատներին չբաժանեց: [Ամուսինը] լսեց այդ խոսքերը,

բայց սոժամանակ ոչնչով չհետաքրքրվեց, նա կարգադրեց իր շապիկը կանացիի ձեռն և երանուհու հետ թաղեն: Երբ այդ սուրբ մարմինը դրվեց մանակալի վրա, նրա մոտ եկավ Եվթիմիոս եպիսկոպոսը, ապա Էկոնոմ Անթիմոսը²⁶ և քաղաքի գրեթե ողջ բնակչությունը: Այս Անթիմոսը, որ տեղյակ էր երանուհու ամեն ինչին, քանզի սպասավորել էր նրան, սկսեց մեկ առ մեկ պատմել, թվարկել այրիներից ու որբերին և մյուս կարիքավորներին, որոնցից և ոչ մեկը [նրա մոտից] ձեռնումայն չգնաց, բոլորն էլ իրենց պետք եղածն ստացան: Պատմելով դա նա արտապեց և ներկաներին էլ արտապել տվեց: Համայն կղերի կողմից թաղման երգասացության կատարումից հետո, նրա սուրբ մարմինը տարան կաթողիկե եկեղեցի և սուրբ տեղում այն ամփոփեցին: Մի քանի օր հետո, երբ սուգը որոշ չափով մեղմացել էր, ամուսինն սկսեց սնդուկները բանալ, փնտրելով վախճանվածի ունեցած-չունեցածը: [Անդուկները] դատարկ գտնելով, նա հրամայեց կանչել աղախնին և երբ նա ներկայացավ, հարց տվեց, ո՞ր եմ տիրուհու զարդերը, թանկագին քարերով ու մարգարիտներով ակաճեղջերք, ոսկե մատանիները, մետաքսյա, գույնզգույն հանդերձները: [Աղախինը] պատասխանեց. «Իրանց մի մասով գերիներին փրկագնեց, մյուսով՝ պարտքերը մարելու կարողություն չունեցողների պարտքերը մարեց, աղքատներին սնեց, կերպասները եկեղեցիներին նվիրեց՝ նրանց մի մասով սուրբ սեղանները ծածկեց, մյուսով՝ [եկեղեցու] շենքը զարդարեց»: Ահա հիմա էր, որ նա իմանում էր իր կնոջ առաքինության վասին, պարզապես իրեն, պարտավում նրան գրպարտողներին, իրեն խարոդ և մեղասկից դարձնող մեղսագործներին: Նա նրանց թշվառական էր անվանում, իսկ իրեն՝ ավելի մեծ:

12. Քիչ անց, դեռ չորս ամիսն էլ չէր լրացել, մի դիվախար, անունը Ստրաստեգիոս, եկեղեցի եկավ և սկսեց հանվանել կոչել Մարիամին՝ սուրբ մարիսի²⁷ կնոջ: Այդ կանչի վրա ողջ քաղաքը հավաքվեց խանգարվածին տեսնելու: Երբ դեր թողեց նրան՝ անկապ-անկապ գոռացողին և էքստազի մեջ շարժվողին, եպիսկոպոսը կանչեց և հարցրեց, ո՞վ է, ո՞րտեղից է եկել, ո՞վ է նրան սովորեցրել դիվախար ձևանալ և առանց ամաչելու այդպես է վարվում ու գոչում: [Եպիսկոպոսն] ասաց. «Մենք խոստովանում ենք, որ [այդ] կինը լավն էր ու բարի, ականատես եմք եղել նրա առաքինի կենցաղավարության, բայց չենք հավատում, որ նա արժանացել է նման շնորհքի, քանզի հրաշագործելու [շնորհքը] Աստված պարգևել է ժուժկալ այրերի, սուրբ վանականների և մարտիրոսների: Իսկ այս [կինը] և՛ ամուսնացած է եղել, չի հրաժարվել աշխարհիկ կյանքից, ո՛չ էլ որևէ արտակարգ ու մեծ բան է գործել: Արդ, ո՞րտեղից նրան հրաշագործելու [շնորհքը]: Քեզ ո՞վ խորհուրդ տվեց այդպես ձևացնել: Գուցե մեջեջալի ամուսին՝նը, կամ [Մարիամի] որևէ ազգականը: Արդ, եթե վերջ չուսու դերասանության, ապա խարազանը քեզ խել-

քի և ուշքի կրերի»: Դրա վրա մարդը իր մեղքերն էր խոստովանում, որոնց պատճառով դևի ճանկն ընկավ, ասաց, որ էքստազը կեղծիք չէր, այլ, պրնցում էր, իսկական խանգարում: Նա ասում էր, թե հենց այստեղ նա բուժում կգտնի, կփրկվի իրեն սանջող դևից, և եթե նրանք չտեսնեն այդ բանը, թող իր անձի նկատմամբ անեն, ինչ ցանկանան: Բայց այդ խոսքերը չհամոզեցին եպիսկոպոսին, և այդ պատճառով սպառնալիքների տակ նրան ճամփու դրեցին: Մարիամի ամուսինը նրան բանտ նետեց, հարցաքննության ենթարկեց, չարչարեց, հարց տալով, ո՞վ է իրեն սովորեցրել այդպես անել: «Ո՞րտեղից ես իմացել և հանվանել կոչ ես անում իմ կնոջ: Կատարվածը ավելի շուտ նրա ազգականների հնարանքն է: Բայց հանդգնությունդ քո գլխին փորձանք կրերի: Եթե այստեղից անհապաղ չհեռանաս, ապա [քեզ] խորհուրդ տվողներին էլ կհասնի»: Մարդը պատասխանեց. «Ես երբևիցե չեմ տեսել քո կնոջ, նրա ազգականներին չեմ ճանաչում, որպեսզի նրանց կողմից կաշատվելով, ասածիդ պես, դիվախար ձևանամ: Կա մի վայրագ դև, որ ինձ տանում է չուգածս տեղը: Նա է ինձ հալածելով այստեղ քերել: Դու ինձ մի սպառնա, մի փոքր համբերիր և կտեսնես փառքն Աստուծո, քանզի ոչ միայն դևեր են այստեղից հալածական լինելու, այլև բազում ախտեր են դարմանվելու և ամենից առաջ ինձնով է փառավորվելու Աստված, և եթե մի փոքր անց իսկապես ականատես չդառնաք դրան, ինչ ես ասում եմ, ապա պատրաստ եմ կրելու ձեր վճիռը: Նա այդպես ասաց, իսկ Նիկեփորն ապշած լուեց: Նա ոչ կարողանում էր իսկապես հավատալ նրան, ոչ էլ չհավատալ, նա տատանվում էր, սպասելով տեղի ունենալիքը: Եվ ի՞նչ պատահեց: Դիվախարը [դևի] կողմից հալածվելով, բազում օրեր գնում էր սրբուհու գերեզմանը: Մի կիրակի օր, առավոտյան սաղմոսերգության պահին, երբ գրեթե ողջ քաղաքը հավաքվել էր [եկեղեցում], դիվախարը մերձենալով երանուհու շիրիմին, փորձեց բարձրացնել շիրմաքարը, կոչ ամելով մյուս մարդկանց իրեն օգնեն, քանզի իբրև թե սրբուհին ցանկանում է շիրիմը բացվի և մարդուն դեր թողնի: Երբ երանուհու ամուսնու թույլտվությամբ մարդիկ նրան օգնության հասան և շիրմաքարը բարձրացվեց, դիվախարը շիրիմի դուռը հանելով, դեմ շարտեց, ապա խոնարհվեց երանուհու մարմնին, համբուրեց նրա աջը, այդ բանի վրա նրա փսխելն եկավ, նա փսխեց. դա արտաքննապես արյուն էր, բայց աներևույթ՝ իրեն տանջող դևն էր: Այս հրաշքի վրա բոլորն ապուշ կտրեցին, անգամ եպիսկոպոս Եվթիմիոսը: Նրանք գերեզմանի վրա խոնարհվելով, երանուհու մարմնին անապական գտան, նրանից բուրմունք էր գալիս: Ավելի ուշադիր նայելով, նրա դեմքի շուրջ արյուն տեսան: Կղերականներից մեկը, կարծելով, որ այդ [արյունը] դիվախարի փսխածն է, ուզեց սրբուհու հանդերձներով սրբել այն: Բայց իրականում [արյունը] նրա քթից էր գալիս, և դա կենսաբեր էր: [Մարդիկ] սկսեցին արտաավաղից փառավորել Աստծուն՝

քաղաքին մեծ լավություն ցուցաբերողին: Այս հրաշագործությամբ մարդը չար դեկից պրծած, ճանապարհն ընկավ դեպի իր տունը՝ ոչ լուռ, այլ որպես հրաշքին ականատես, երանուհու բարեգործությունը հայտարարելով: Դրա վրա սկսեց հիվանդ մարդկանց մեծ բազմություն հոսել դեպի գերեզմանը, և բուժում ստանալով տուն էին վերադառնում. կույրերը տեսնում էին, խուլերը՝ լսում, խելագարները՝ ուշքի գալիս, իսկ դիվանաբանները, որոնք թվով ամենից շատն էին, տանջող [դեկից] պրծնում: Ամեն ինչ թվարկել հնարավոր չէ, բայց երանուհուն [Աստծո կողմից] տրված շնորհքը ցույց տալու համար ես շատից մի քանիսը կպատմեմ:

18. Դատեր պատճառով կյանքը տակնուվրա եղած մի կին, տեսնելով, թե ինչպես է մա խելագարվել, որ մինչև անգամ իր սեփական աղտեղություններն ու գարշահոտ աղբն էր հավաքում ու ճաշակում, գտնվելով անել փճակում, ինչ որ անհրաժեշտ էր գտնում, արեց, բայց ապարդյուն: Ի վերջո, կատարյալ հուսաբեկ, բժիշկներից ձեռք բաշեց, իր դըստրիկի հետ սրբուհու մոտ եկավ և սկսեց նրա գերեզմանի վրայի նրագի ձեռքից քսել խելագար դըստեր և փոքր անց նրան առողջացած տուն բերեց և նրա՝ արդեն գիտակից մարդու հետ սկսեց փառավորել սրբուհու Աստծուն: Նույն ձևով մի կույրի էլ ձեռքից բռնած բերեցին, որ վերադարձավ տեսողությունը գտած. մա սուկ ձեռք քսեց: Այսուհետև ամեն տարի մա գալիս էր երանուհու գերեզմանը՝ Աստծուն և նրան գոհանաձ առնելու:

14. Մի դիվանաբան կնոջ սրբուհու գերեզմանը բերեցին և մա այստեղ իրեն տանջող դեկից փրկություն գտավ: Այն դիվանաբան քահանան, որին հագվել էին շղթաներով ու ոտնակապերով պահում, այստեղ գալով իրեն նեղող դեկից փրկություն ստացավ: Այնուհետև մի միանձնուհի էլ մույն քանին արժանացավ. այդ դիվանաբանին Բուդլարիայից բերեցին, իսկ սրբուհին նրան հափշտակած [դեկից] ազատելով, ուղարկեց:

15. Հետո՝ Եթե դիվանաբանին այստեղ փրկություն էին գտնում, ապա ինչ է, այլ կարիքավորներ օգուտ չէին՝ քաղի: Շատ-շատ: Երանուհու համբավը տարածվել էր ամենուր և Կարաբիզյունից²⁸ մի կին գալիս է գերեզմանը և այն պատճառով, որ նրա ստիճիքի պտուկը քարացել էր և չէր կարողանում իր մանկան կերակրել, կաթի աղբյուր է խնդրում [սրբուհուց] և ստանալով այն, բերկրացած տուն վերադառնում: Մի այլ կին էլ մույն քանին խնդրեց ու ստացավ: Բայց ճանապարհ ընկնելով, ինչ-որ պատճառով բարկացավ, ստիճքներից դարձյալ չորացան ու քարացան մախիկին պես: Գերեզմանի մոտ միևնույն օրը երկու անդամալույծ բերեցին, որոնք արժանացան կատարյալ ապաքինման: Մի կույր կին էլ եկավ և աչքերին գերեզմանի նրագի սուրբ ձեռքից քսելով, կատարյալ տեսողություն ստացավ: Իսկ մի այլ կին էլ՝ դիվանաբան ու տատապալա, ծծկեր մամուկը գրկին, եկավ երանուհու գերեզմանը, արտաավայից, ջերմ հավատով

մանկան գցեց [սրբուհու] ոտքերին և նրան ետ ստացավ չարչարող դեկից մարդկան: Ամեն օր այսպիսի բյուր հրաշքներ էին կատարվում:

16. Հրաշքների համբավը հառավ մահ Արկադիուպոլիս²⁹: Կախվակինն կոչվող վանքի բարեպաշտ մայրապետը ցանկություն է ունենում երանուհու գերեզմանը գալ և ականատես լինել լսածը որևէ մի բանի: Երկու աշակերտուհիներով մա ճանապարհ է ընկնում դեպի Բիզուն: Իրեն ուղեկցում էր և մի դիվանաբան վանական: Կինը օթևանում է Նիկեփորի, երանուհու ամուսնու մոտ, իսկ հաջորդ օրը գալիս է գերեզմանը: Սուրբ պատարագի պահին, կարծես ազդանշանով, հիմա դիվանաբանը շտապում և անկապ-անկապ գոչելով, բացում են գերեզմանը: Մեկն իր շրթները [սրբուհու] ձեռքին հպեց, մյուսը՝ ոտքին, մի ուրիշն էլ՝ պատանքներին և բոլորն իսկույն խելոքացան ու առողջացան: [Մայրապետն] ապշեց, մա խոնարհվեց հավատով ի համբուրելու սրբազան մարմինը: Տեսնելով, թե ինչպես գլխի թաշկինակը երկու այտերին է կպած, փորձում է անջատել, բայց այնտեղից արդյուն կաթեց: Կինը համոզվելով հրաշքին, գոչեց. «Հիրավի, ապրում են սրբերը»: Նա մի քրջով սրբեց արդյունը և այն ցույց տվեց Արկադիուպոլիսի բնակիչներին, անհրազեկ մարդկանց պատմեց հրաշքի մասին:

17. Այն ժամանակ ամուսնուն երագում երանուհին երևաց ու կարգադրեց աղոթաբան կառուցել և այնտեղ վերամիտիել իր աճյունը: «Որպեսզի կարողանամ տեսնել իմն անչափ ցանկալիին» ասելով: [Ամուսինը] դա սովորական երագ համարելով, բանի տեղ չդրեց, այդ իսկ պատճառով արդար պատիժ ստացավ. աչքերը բաց էին, բայց մա չէր տեսնում: Նա սթափվեց ու համոզվեց, որ դժբախտության պատճառը լոկ իր անգոհումն է: Նա բազում մարդկանց հավաքեց ու հրամայեց մերձակա դիրքի մոտ փորել և այնտեղից քառակուսի վիմեր բերել: Հենց սկսեցին փորել, մա էլ սկսեց աղոտ տեսնել, քանի առաջ էր գնում գործը, մա սվելի լավ էր տեսնում, իսկ երբ այն ետև սկսեց, աչքերը կատարելապես բացվեցին³⁰: Դրա վրա մա ամենայն փութաջանությամբ շինարարության ձեռք գցեց: Երբ տաճարի [կառուցումն] ավարտվեց ու արքեպիսկոպոսի կողմից սրբազործվեց, պետք էր մարմինը վերամիտիել: Նիկեփորը իր մարդկանց հետ այդ գործի համար գնում է կաթողիկե եկեղեցին, բայց կղերականները [տեղափոխման] հավանություն չտվեցին, որի վրա նրանք հարձակվեցին արքեպիսկոպոս Եվթիմիոսի վրա: Նիկեփորը տակնուվրայությունից և նրա հետևանքներից վախենալով, միառժամանակ ոչնչի չձեռնարկեց, բայց հարմար առիթ ձեռք գցելով, երբ արքեպիսկոպոսը բացակայում էր, շուրջ քառասուն հոգի վերցնելով և իրեն հակադրվելու չհանդգնած մի քանի կղերականների, գլուխ բերեց [մարմին] վերամիտիումը:

18. Երբ աճյունն ամփոփվեց տաճարում, մի դիվանաբան կին, բացելով սրբուհու դամբարանը, սկսեց

հրա ոտքի մեծ մասը սեղմել, որից արդեն դուրս եկավ: Կիմը մի փոքր գետնին շուտ ու մոտ գալով, առողջացած ոտքի կանգնեց և ապաքինված ճանապարհ ընկավ: [Սթրուին] Ռեդեստոնում³¹ ապրող մի ճգնաժամի ցրտաշուն երազում երևաց՝ տպիտակ հանդերձներ հագած, գլխին կարմիր եմփորոն գցած, աջ ձեռքին վառված ջահ, որի վրա գրված էր. «Գթության ջահը»: Նրա առաջով երկու սիրասուն ու գեղեցիկ տղաներ էին գնում, իսկ ետևից գալիս էր գեղադեմ մի կույս: Եզնավորի հարցին, թե ո՞վ է և ո՞րտեղից իր մոտ եկավ, նա ուրախ ու բերկրացած ձայնով պատասխանեց. «Ես Բիզյուն քաղաքի Մարիամն եմ, որի մասին դու շատ բան ես լսել և որին ցարդ չես տեսել: Արդ, այնպես, ինչպես որ դու այժմ ինձ տեսնում ես, այդպես էլ նկարիր՝ իմ որդիներ Օրեստեսի և Վարդանի և ինձ հետևող մանկիկի՝ Ագաթեի հետ, [պատկերն] ուղարկիր Բիզյուն քաղաքը»: Երեսունին զարթնելով և իմանալով, որ դա երանուհու կամքն է, իր երազում տեսածի պես ուրախությամբ պատկերը կատարելով, Ռեդեստոնից Բիզյուն է ուղարկում՝ նրա ամուսնու կողմից կառուցված տաճարը: [Մարիամին] կենդանությանը տեսնողները, տեսնելով պատկերը, ապշեցին և խոստովանեցին, որ հիրավի հենց նրա և նրա զավակների իսկական պատկերն է:

19. Այստեղ մի քանի վանականներ, ավելի նախանձից, քան թե եռանդից դրդված, տեղի ունեցող հրաշքների առնչությամբ ասում էին. «Հնարավոր բան չէ, որ աշխարհիկ կյանք վարած, ամուսնության հաճույքին մասնակից դարձած մեկը Աստծու կողմից արժանանա հրաշագործելու շնորհքին, երբ ամեն մի հաճույքից զրկված, ամեն տեսակի չարչարանք ու տառապանք ճաշակած, գիշեր-ցերեկ աղոթքով տարված վանականները չեն արժանացել նման շնորհքի»: Նրանք այդպես էին ասում, անգիտանալով, որ իր խոստացածը կատարողը արժանի է վարձատրության, իսկ ով չի կատարել այն, զրկվում է վարձատրությունից, իր դատապարտության պատճառ դառնում, քանզի խաբել է նրան, ում խոստացել է: Երանուհի Մարիամը, հրաշքը մեր սերնդի, ինչ որ խոստացավ սուրբ մկրտության [ժամանակ], մինչև վերջ ճիշտ ու ճիշտ կատարեց: Աշխարհականների համար դա լիովին բավական է [Մարիամը] իր խոստումի վրա, բացի բազում տարբեր առաքինություններից, ավելացրեց նաև ողորմածությունը, որ բոլոր առաքինություններից ավելի է մարդուն վեհացնում, քանզի նա պտուղն է սիրո, որից ավելի շատ է բերկրանում Աստված և ցանկանում, որ այն սեր կոչվի: Եթե մարդ մեկ անգամ խոստանա և խոստումը չկատարի, երկրորդ անգամ էլ չկատարի, ապա նա ինչպե՞ս կարող է Աստծու մրցանակին արժանանալ: Բայց սրանց շուրջ փոխտախտեր ժամանակ չէ:

20. Կանաչների ցեղն ընկավ նաև Բոլոսի եպիսկոպոս Ստեփանոսին, նա եմթադրեց, որ սրբուհուն վերագրվող հրաշքները հորինած բաներ են,

հավատացած լինելով, որ նրա ամուսնացած, հարուստ լինելու հանգամանքը և աշխարհիկ վատքը սրբության բարձրության բացասող են: Արդ, ինչպե՞ս եղավ, որ մարդու կասկածները փարատվեցին: Մի դիվանար կին, անունը Զոնե, յուր տարի էր, ինչ տաճարի մոտ նստած տեսնում էր ապաքինվող մարդկանց, ինքը սակայն մնում էր անդարմանելի: Բայց նա հուսաբեկ չէր լինում և չէր հեռանում այնտեղից: Սուրբ պատարագի պահին նա շիրիմի մոտից հեռանալով, բռնեց եպիսկոպոսի [ձեռքն] ու ցույց տալով շիրիմը, աղաչում էր բացել այն, դա երանուհու հրամանն էր, որպեսզի բուժի դիվանարին: Եպիսկոպոսն ապշեց, իսկ ներկա գտնվող եկեղեցականն ու մյուս մարդիկ աղաչեցին նրան երանուհու ամուսնուց վերցնի շիրիմի քանակին: Այդպես էլ արեցին: Դիվանար կինը բաշեց շիրիմը ծածկող սավանդը և այն նետեց քահանաներից մեկի վրա, ապա երբ շիրիմը բացեցին, նա համբուրեց սրբուհու աջը և փսխելով, բուժում ստացավ: Եպիսկոպոսն ասաց, թե ադո հրաշքը իր համար կատարվեց, որպեսզի հրաժարվի երկմիտ խոհերից: Նա համբուրեց սուրբ անդունդը, այն գտավ անապական ու բուրդող և ապուշ կտրած հեռացավ: Ապաքինված կինը, այն պատճառով, որ բուժվելուց հետո խելքի չէր եկել և իրեն տվել հաճույքների ու հարբեցողության և դա ետևից եկող անառակության, մի տարի անց դարձյալ դիվանար է լինում և «լիմի լետիմն մարդոյն այնորիկ չար քան զառաջինն»³²: Ախտն այլևս բուժել հնարավոր չէր:

21. Երանուհու գրպարտիչները չէին կարող խուսափել նրան պատվող Աստծու արդար դատաստանից ու անպատիժ մնալ, կամ էլ հենց նրա [Մարիամի] դատաստանից, քանզի պետք էր, որ նրա գրպարտիչները հաշիվ տային: [Մարիամը] գտնում էր, որ նրանք պետք է պատիժը կրեն, ավելի ճիշտ՝ դատախարակվեն հենց այստեղ, որպեսզի պատասխան չտան մյուս աշխարհում: Ինչպիսի՞ն էր պատիժը: Նիկեփորը իր տան հոգացողությունը թողել էր իր քրոջը՝ Հելենին, որի մոտ էր և վերջինիս դուստր Սոֆիան: Մի անգամ երանուհին գալիս է Սոֆիայի երազում՝ կարծես վրդովված այն քանի համար, որ Հելենեն է տամսիրություն անում, ու հրամայում, որ [Հելենեն] հեռանա աղոտեղից, և թե չի ուզում այդ քանն անել ականա: Աղջիկը երազը պատմեց իր մորը, բայց նա ուշադրություն չդարձրեց: Մի քանի օր անց աղջիկը հանկարծակի ցլերի ուժեղ ցավ զգաց, այն տարածվեց նաև սրտին և այդ ցավերից նա երեք օր անց վախճանվեց: Հելենեն երկու դուստր էլ ուներ, որոնք երանուհու դեմ կատաղած լինելով և իրենց մոր մեղքության մասնակից, դիվանար լինելով այդպես մնացին մինչև մահ: Իսկ Դրոստն էլ, որի մասին արդեն ասվեց, թե ինչպես էր գրպարտել սրբուհուն, Նիկեփորի կողմից վռնված լինելով, ճախ ծայր աստիճան թշվառության մեջ ապրեց, այն աստիճան, որ օրվա հաց չէր ճարում, և ապա վախճանվեց կշտացավությունից: Նիկեփորի եղբայր Ալեքսիոսը

ծայր ստտիման թշվառության մեջ ապրեց և չարաչար մահով վախճանվեց: Հատուցումը եկավ նաև Նիկեիոյի: Նա ժամանակը որսորդությամբ էր անցկացնում: Երբ հանկարծ մի նապաստակ դուրս թուավ, նա շատերի հետ շտապեց նրա ետևից, բայց ձիւն, որի վրա էր նա նստած, սայթաքեց և նրա հետ նա գետին տապալվեց: Այն ուղը տեղից դուրս եկավ, որով նրա աջ ձեռքը կատարելապես անշարժությամբ մատնվեց:

22. Ամեն տեղից բազում մարդիկ էին հոսում դեպի երանուհու արգո գերեզմանը և առատաբար սպաքինվում, դրա համար չգիտեմ ինչպե՞ս պատմեմ այդ հրաշքների մասին: Ինձ երբեք չի հաջողվի ամեն ինչի մասին համառոտակի պատմել, իսկ ոչինչ չպատմել նշանակում է վնասած լինել աստվածասեր ունկնդիրներին և իմ դեմ գրգռել Աստծո մեծ բարկությունը, քանզի հարկավոր է հրապարակել գործերն Աստծո: Դրա համար էլ շատից մի քանիսը պատմելով, կվերջացնեմ: Ամենաքուր ոգուց աստիկ տառապող Մեֆրոնաս անունով մի մարդ, որ չէր կարողանում իր շարժումները կարգավորել, աչքերը շուրտմուռ էր տալիս, մարմինը կծոտում, շոր հագնել չէր ուզում, երկար ժամանակ լողացած չլինելու պատճառով գլուխը ծայր աստիճան կեղտոտ, մազերն էր քաշում, մի խոսքով նա բոլոր չարիքի աղբյուր էր, իր արյունակից ազգականների կողմից բռնի բերվում է երանուհու գերեզմանը և այստեղ ճակատին սուրբ ձեռք քսվելով—փառք քո արարքներին, թագավոր ամմահ, ինչպես դու գիտես փառավորել ջերմեռանդությամբ քեզ սպասավորողներին—մարդն ապաքինվեց ու խնդրեց, չար ոգին այնտեղից վտարված լինելով, նա երբեկից ոչինչ չկրեց: Մայրի վրա, սրբուհու գերեզմանը բերեցին և մի կնոջ, որ անդամալույծ էր՝ կատարյալ անշարժության մատնված, նրա մարմնի բոլոր անդամները սարսափելի ցավում էին: Սմեն մի ցավից բուժվելով, նա սեփական ոտքերով տուն վերադարձավ:

23. Ասվածի վրա պետք է ավելացնել և հետևյալը. Բուդարիայի թագավոր Սիմեոնը, գազանաբարո մի մարդ, արշավելով հոռմայեցվոց երկրի վրա, համայն Թրակիան ավարտեց, նա ավերակ դարձրեց ընդհուպ մինչև Կոստանդնուպոլիս ընկած տարածությունը, քարուքանդ արեց քաղաքների մեծ մասը: Բիզյունի բնակիչները, չկարողանալով տոկլա մի ամբողջ հնգամյակ տևած պաշարմանը, հարմար առիթ ձեռք գցելով, քաղաքը լքեցին—գնացին, կրակի տալով բոլոր բնակարանները: Մի ռազմագերի, թշնամու ձեռքից պրծնելով, արագ վազքով երեկոյան մոտ հասավ Բիզյուն: Այն բնակիչներից ու բնակարաններից ամայացած գտնելով, ապաստանեց երանուհու տաճարը գիշերելու: Դեռ քուն չմտած, նա սրբուհու գերեզմանից դուրս եկող ողբացող ձայն լսեց. դա լաց ու կոծ էր: Նա ասում էր. «Հանուն ինչի՞» քաղաքում բնակվող քրիստոնյաները [քաղաքը] լքեցին—գնացին, երբ ես այստեղ եմ: Եթե այդպես որոշեցին անել, ապա ին-

չո՞ւ ինձ էլ իրենց հետ չտարան և թողեցին հեթանոսների մեջ»: Մարդը սարսափեց, գիշերն այնտեղ անցկացնելով, գնաց Մեղիա³³ և տեղի մարդկանց ամեն ինչ պատմեց: Այնտեղ էր գտնվում և քահանա Նիկետասը, մականունը Կաննակես, որ պաշարման ողջ ընթացքում գտնվում էր սրբուհու տաճարում և պաշտոն էր վարում: Գաղթականների հետ միասին նա էլ հետացել ու եկել էր Մեղիա: Լսելով ռազմագերու պատմածը, նա վերափոխեց երանուհու հրաշագործությունները և այլևս չէր կարողանում տեղում մնալ, նա [ուզեց] Բիզյուն գնալ և երկրպագել սրբուհուն, հակառակ որ թշնամիները [քաղաքում] էին գտնվում: Հիշյալ Սիմեոնը այդ ընթացքում Բիզյուն հասնելով³⁴ և այն բնակիչներից դատարկված գտնելով, բնակարաններն ալեկոս, հրամայեց կրակի ճարակ չդարձած պարիսպները հիմնովին տապալել, գետինը հերկել ու ցանել: Այդպես էլ եղավ, քանզի ժամանակն հարմար էր:

24. Ժիշտ չէր լինի չհիշատակել Սիմեոնին պատահածը: Մտնելով Բիզյուն, նա կրակի ճարակ չդարձած միայն տաճարները գտավ: Նա շրջում էր աչքի անցկացնելով ամեն ինչ: [Տաճարներից] ոմանք նա պահեստ էր դարձնում, ոմանք՝ բնակարան, ոմանք էլ՝ ախոռ: Հասնելով սրբուհու տաճարը և տեսնելով շիրիմը, ներկաներին հարցրեց, թե ո՞ւմն է: Նրանք հայտնեցին, սուսցին շիրիմում գտնվողի հրաշագործությունների մասին: [Սիմեոնը] հրամայեց բացել այն: Բացելու պահին իսկույն մի բոց ելավ և բոլորին սարսափի մեջ գցեց: Տեսնելով դա, նա իր մարդկանց հրամայեց տաճարին ամենևին ձեռք չտալ, թույլատրեց քահանաներին ամեն օր պաշտոն մատուցել: Նա այդ քաղաքը իր մերձավորներով բնակեցրեց և՛ նրա վրա կատակարիչ նշանակելով ոմն Բուլիասի³⁵, դուրս եկավ Թրակիայի մնացած քաղաքները մույն ձևով բնակեցնելու մտադրությամբ: Հիշյալ քահանա Կաննակեսը ռազմագերու խոսքերի վրա եռանդով լցված, ինչպես ասվեց, շտապեց Բիզյուն գալ: Լինելով բերդին մոտիկ, նա ձերբակալվեց բուդարների կողմից և հարցաքննության ենթարկվեց. ո՞վ է և ինչպե՞ս համարձակվեց այստեղ գալ: Բայց նա, ճշմարտության զավակ լինելով և սովորած ճշմարտությունն ասել, խոստովանեց իր ով լինելն ու զալու պատճառը: Երբ այդ մասին իմացավ Բուլիասը, հրամայեց իր մոտ հրավիրել մարդուն: Երբ նա եկավ, նրան ճանապարհ տվեց, հայր անվանեց, պետք եղած պատիվը ցուցաբերեց ու խնդրեց պատմել սրբուհու կյանքի և հրաշքների մասին: Նա ուրախությամբ՝ արտասովոր ու անկեղծ պատմեց ամեն ինչ, թե ինչպես նա Կոստանդնուպոլիսից էր ծագում, դուստրու էր ազնվական ու փառավոր ծնողների, ինչպես ամուսնացավ քաջաբի մի մարդու հետ, անունը Նիկեիոս, որն ստացավ քաղաքի գորավարությունն ու տուրմարիությունը, ինչպես առաջին անգամ բերեց երկու տղա զավակ, որոնք դեռևս իր և ամուսնու կենդանության օրոք

մամացան, ինչպես նա բաշարար տարավ իր [որդիների] մահը, ինչպես այնուհետև նա երկվորյակ որդիներ ունեցավ, որոնց մարմնին նշաններ կալին, ինչպես իրականացավ այն, ինչ մայրը նրանց առթիվ կանխագուշակեց: Մեծը, որ Վահան էր կոչվում, զինվորական ծառայության մեջ մտավ և վերջերս Սիլիվրիայում³⁶ բանական զորքի հրամանատար դարձավ, իսկ նրանից հետո ծնված Ստեփանոսը, վանականների ճանապարհով ընթանալով, հաստատվեց Օլիմպոս լեռան վրա³⁷, ապրելով լուկ իր և Աստծո համար: Բահանան ահա այդպես երանուհու մասին մնացած ամեն ինչն էլ ճշգրտությամբ պատմեց Բուլիասին, բոլորի մասին նրա տածած անկեղծ սիրո, անչափ ողորմածության, կարեկցության, խաղաղասիրության, մեծահոգության, գթացողության, բարության, աղքատասիրության մասին, այն մասին, թե ինչպես նա ամբողջ գիշեր աղոթում էր, արտաալում ու համբերում, նրա աատրաստական հոգացողության մասին սուրբ տաճարների նկատմամբ, քրտնաթոր անվերջ ծնրադրությունները այդ [տաճարներում], սուրբ տաճարների բարեստության վրա նրա ունեցած սիրո ու հոգատարության մասին: Ապա պատմեց նաև աստամայի դրոմսմբ իր դեմ հորինած ամբաստանության մասին՝ ամուսնու իրենից երեսը շուտ տալու, ստացած վերքերի, մահվան և այդ բոլորից հետո անհաշիվ հրաշքների մասին, որոնց մի մասի

վերաբերյալ արդեն սավեց, իսկ մյուսի մասին, ժամանակի տղության պատճառով խոսք չեղավ, ապա ամբաստանողների ստացած հատուցման մասին, այն մասին, թե ինչպես նրա ամուսին Նիկևփորը Բիզյուեի պաշարման ժամանակ վախճանվեց ու թաղվեց իր կողմից երանուհու համար կառուցված տաճարի ձախ կողմում: Բուլիասը, լսելով այդ մասին, ապշեց ու զարմացավ և ներկաների հետ փառավորեց Աստծուն: [Բուլիասը] առաց [ռազմագերիին]՝ «Բայց, ո՛վ արգո հայր, դու ինչպե՞ս կարողացար այսպիսի բարիքը լքել, այն էլ այն ժամանակ, երբ պատերազմի բերմամբ մեան փորձանքի պետք է որ հանդիպեիր: Արդ, ամեն ինչ ներված է քեզ և եթե ցանկություն ունես, քեզ թույլատրվում է պաշտոն մատուցել: Ցանկացիր մեզ մոտ բնակվել, մենք քեզ կտանք ինչ հարկավոր է»: Նա պատասխանեց. «Առայժմ բնակվել չեմ կարող, քանզի ցանկանում եմ ապրել Մեդիայում գտնվող իմ հարազատների հետ, իսկ ինչ կարող եմ անել, շատ եմ խնդրում, ինձ թույլ տրվի անել. հրամայի՛ր, որպեսզի ինձ թույլատրվի [մեկ-մեկ] գալ այստեղ և պաշտոն մատուցել արբուհու տաճարում՝ առանց որևէ մեկի արգելքի»: [Բուլիասը] մեծ գոհունակությամբ խոստացավ, դեռ ավելին, նա խնդրեց չուշանալ և հաճախակի անել դա:

(Շարունակելի)